

รากเหง้าของ ลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่ง ในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทย

The Roots of Conservative Radicalism
in Southern Thailand's Buddhist Heartland

เขียนโดย แพทริก จอรี และจิรวัดน์ แสงทอง
แปลโดย ปริญญานวพล

แปลจาก Patrick Jory and Jirawat Saengthong (December 2019). The roots of conservative radicalism in southern Thailand's Buddhist heartland, Critical Asian Studies, 52 (1), 1-22.

บทคัดย่อ

นับจากจุดเริ่มต้นของวิกฤตการณ์การเมืองไทยที่ยืดเยื้อเรื้อรังมาตั้งแต่ปี 2005 ประเทศนี้ต้องเผชิญกับปัญหาการเมืองแบบอนุรักษนิยมที่รวมศูนย์อยู่ที่สถาบันกษัตริย์ อาณาบริเวณหนึ่งที่มีปัญหาดังกล่าวชัดเจนที่สุดคือภาคใต้ ในขณะที่การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้มักให้ความสำคัญกับจังหวัดชายแดนที่เป็นชุมชนมลายูมุสลิม และมีการเคลื่อนไหวเพื่อแบ่งแยกดินแดนมาเป็นเวลานาน ส่วนที่มีประชากรมากขึ้นในภาคใต้ตอนบนที่มีชาวไทยพุทธเป็นคนส่วนใหญ่มักถูกมองข้ามไป ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา พุทธภูมิทางภาคใต้อันเก่าแก่แห่งนี้มีพลวัตทางวัฒนธรรมและศาสนาในขั้นที่สูงมาก อีกทั้งอาณาบริเวณนี้เป็นแหล่งก่อเกิดสาขาวิชาใหม่ที่ทรงอิทธิพลคือทักษิณคดีศึกษาและวรรณกรรมภาคใต้ อันโดดเด่น ปัจจัยดังกล่าวทำให้อัตลักษณ์ชาวพุทธในภาคใต้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยนักการเมืองและนักเคลื่อนไหวจากภาคใต้ยังมีบทบาทสำคัญต่อวิกฤตการณ์การเมืองไทยในปัจจุบันอีกด้วย บทความนี้กล่าวถึงการขยายตัวของลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่งในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทย ซึ่งพิจารณาจากบทบาทของนักวิชาการ นักเขียน กวี นักเคลื่อนไหว และนักการเมืองในภาคใต้ตลอดถึงศตวรรษที่ผ่านมา โดยหยิบยกกรณีศึกษาในระดับอาณาบริเวณที่เป็นรากเหง้าของวิกฤตการณ์การเมืองไทย ตลอดจนการขยายตัวของลัทธิชาตินิยมสุดโต่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

Abstract

Since the beginning of Thailand's protracted political crisis in 2005, the country has experienced a conservative political turn centered on the monarchy. One of the regions where this turn has been most pronounced has been in southern Thailand. Studies of the south have tended to focus on the border provinces, its Malay Muslim community, and a long-running separatist movement. The more populous parts of the upper south with a Thai-Buddhist majority have been largely overlooked. In recent decades the south's old Buddhist heartland has witnessed a high level of cultural and religious dynamism. This region has given birth to an influential new academic field of southern Thai studies and a distinctive southern Thai literature. These factors have contributed to the hardening of a southern Thai Buddhist identity. Politicians and activists from the south have played a prominent role in Thailand's on-going political crisis. This article explores the rise of conservative radicalism in southern Thailand's Buddhist heartland with reference to the roles of southern academics, writers, poets, activists, and politicians over the last half century. It offers a regional case study of the roots of Thailand's political crisis as well as the rise of Buddhist radicalism in Southeast Asia.

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญกับปัญหาการเมืองแบบอนุรักษนิยม ซึ่งประเทศไทยก็ไม่พ้นไปจากกระแสนี้ การรัฐประหารโดยกองทัพในปี 2006 และปี 2014 ชูตัวกระบวนการสร้างประชาธิปไตยของการเมืองไทยที่เริ่มต้นขึ้นในทศวรรษ 1990 ผู้สนับสนุนการรัฐประหารได้ปกป้องสิทธิอำนาจของสถาบันกษัตริย์ในระบบการเมืองไทยโดยทำลายนักการเมือง พรรคการเมือง และรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง ในขณะที่การสนับสนุนแนวคิดอนุรักษนิยมแบบรอยัลลิสต์มีความเข้มแข็งที่สุดในหมู่ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ และยิ่งเห็นได้อย่างชัดเจนในภาคใต้ คนใต้ยังมีบทบาทสำคัญในการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่ขับเคลื่อนโดย “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (พธม.) “คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข” (กปปส.) และพรรคประชาธิปัตย์¹ ฝ่ายที่ช่วยกันล้มล้างรัฐบาลจากการเลือกตั้งในปี

2006, 2008 และ 2014 โดยคนใต้ทั่วไปยังสนับสนุนระบอบเผด็จการทหารที่เป็นพวกรอยัลลิสต์ ซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นหลังการรัฐประหารปี 2014 อีกด้วย

ลัทธิอนุรักษนิยมในภาคใต้จะได้รับการอธิบายได้อย่างไร ในเมืองानวิชาการเกี่ยวกับภาคใต้ของไทยที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทั้งของนักวิชาการต่างประเทศและนักวิชาการไทยได้ให้ความสำคัญกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีชาวมลายูมุสลิมเป็นส่วนใหญ่ และเป็นพื้นที่ของการก่อความไม่สงบโดยพวกแบ่งแยกดินแดนมาเป็นเวลานาน² ส่วนจังหวัดที่มีประชากรมากกว่าในภาคใต้ตอนบนซึ่งมีชาวพุทธเป็นคนส่วนใหญ่ไม่ถูกกล่าวถึง แม้ว่านักวิชาการจำนวนมากรับรู้ถึงการแผ่ขยายของการเมืองแบบอิสลามในหมู่ชาวมลายูมุสลิมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่มีน้อยมากที่เข้าใจถึงความแรงกล้าของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ทางศาสนาในหมู่คนใต้ที่เป็นไทยพุทธในพุทธภูมิอันเก่าแก่ทางภาคใต้ตอนบน ในขณะที่การสร้างความรู้สึกของชาวมลายูมุสลิมที่มีสำนึกชาตินิยมทางชาติพันธุ์เป็นสิ่งท้าทายความชอบธรรมของรัฐไทยในจังหวัดชายแดน³ ภูมิภาคนิยม

ทางชาติพันธุ์และศาสนาของชาวไทยพุทธในภาคใต้ก็มีความเป็นอนุรักษนิยมอย่างชัดเจน ด้วยการแสดงออกถึงความจงรักภักดีต่อชาติและสถาบันกษัตริย์ของไทย

อาจไม่ถูกต้องที่จะระบุว่า การขยายตัวของลัทธิอนุรักษนิยมแบบรอยัลลิสต์ในภาคใต้เป็นเพียงผลจากเหตุการณ์ระดับชาติเท่านั้น บทความนี้พยายามที่จะอธิบายรากเหง้าในระดับอาณาบริเวณของการทำให้เกิดความสุดโต่งของอัตลักษณ์ชาวพุทธในภาคใต้ที่เกิดขึ้นในช่วงห้าสิบปีที่ผ่านมา ผู้เขียนจะสำรวจข้อถกเถียงต่างๆ ของนักวิชาการและนักเขียนภาคใต้เกี่ยวกับบุคลิกของคนใต้และลักษณะของภาคใต้ ตลอดจนบทบาทของนักเคลื่อนไหวทางการเมือง นักธุรกิจ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นในการขับเคลื่อนอัตลักษณ์ดังกล่าว นอกจากนี้ผู้เขียนยังนำเสนอมุมมองระดับอาณาบริเวณในการอธิบายถึงการขยายตัวของลัทธิอัลตรา-รอยัลลิสต์ (ultra-royalism) ในปัจจุบัน และความรู้สึกต่อต้านประชาธิปไตยที่กำลังเพิ่มขึ้นในประเทศไทย

พุทธภูมิทางภาคใต้

ภาคใต้ของไทยประกอบด้วยพื้นที่สามเขตอันได้แก่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เคยเป็นดินแดนของราชอาณาจักรมลายูปาตานีในอดีต ซึ่งมีลักษณะทางศาสนา ชาติพันธุ์ และเศรษฐกิจโน้มเอียงไปทางโลกมาเลย์ เขตที่มีพลวัตทางเศรษฐกิจทางชายฝั่งตะวันตกที่ติดกับทะเลอันดามัน ซึ่งคนชาติพันธุ์จีนมีบทบาททางประวัติศาสตร์และการค้าเชื่อมโยงกับชุมชนชาวจีนในที่อื่น ๆ บนคาบสมุทรมาลายูมาเป็นเวลานาน และเขตจังหวัดทางชายฝั่งทะเลตะวันออกตอนกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้งกับพุทธศาสนาแบบ

เถรวาท และเคยมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือสยามปราบปรามความไม่สงบในหัวเมืองต่าง ๆ ที่มีชาวมลายูเป็นคนส่วนใหญ่ทางปลายสุดของราชอาณาจักร อาณาบริเวณท้ายสุดนี้เราเรียกว่า “พุทธภูมิ”

การก่อตัวของเขตพื้นที่เหล่านี้เกิดขึ้นตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 18 เมื่อคาบสมุทรมาลายูเปลี่ยนไปเนื่องจากการแผ่ขยายอำนาจของไทยภาคกลาง การเข้ามาของลัทธิอาณานิคมอังกฤษ และการสร้างความทันสมัยทางเศรษฐกิจ ต่อมาได้เกิดการลากเส้นแบ่งพรมแดนที่แน่นอนของชาติและการสร้างรัฐชาติของไทยและมาเลเซียขึ้นในศตวรรษที่ 20⁴ ทำให้เกิดอัตลักษณ์ที่แข็งตัวมากขึ้นโดยการยึดโยงชาติพันธุ์และศาสนาเข้ากับอาณาเขตของใครของมัน

อาณาบริเวณที่รู้จักกันในภาษาไทยว่า “จังหวัดชายแดนภาคใต้” เป็นผลของการสร้างเขตแดนระหว่างสยามและมลายาของอังกฤษภายใต้ข้อตกลงแห่งสนธิสัญญาแองโกล-สยาม เมื่อปี 1909 (พ.ศ. 2452) การก่อตัวของอัตลักษณ์อิสลามแบบมลายูในบริเวณนี้เป็นผลจากการปรากฏขึ้นของลัทธิชาตินิยมมลายูในช่วงครึ่งแรกของศตวรรษที่ 20 การเติบโตของลัทธิชาตินิยมไทยในช่วงเดียวกันและแผ่ขยายเข้าไปสู่จังหวัดชายแดน ส่งผลข้างเคียงให้อัตลักษณ์อิสลามแบบมลายูในบริเวณนี้แรงกล้ามากขึ้น สิ่งที่ตามมาคือข้อขบขันให้อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาของบริเวณนี้แตกต่างไปจากส่วนอื่นของภาคใต้ จังหวัดต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัตตานี ยะลา และนราธิวาส เริ่มถูกรับรู้จากผู้คนในบริเวณนี้และเจ้าหน้าที่ทางการไทยว่าเป็นพื้นที่อิสลามแบบมลายู

ฝั่งตะวันตกของคาบสมุทรตามแนวช่องแคบมะละกา เป็นเส้นทางการค้าสำคัญที่สุดเอเชียตะวัน

ออกเฉียงใต้ตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งได้เชื่อมโยงอาณาบริเวณนี้เข้ากับตลาดและผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตะวันออกกลาง และยุโรป อาณาบริเวณนี้เคยเป็นแหล่งผสมผสานความหลากหลายทางชาติพันธุ์และศาสนาที่มีอยู่บนคาบสมุทร แต่ลักษณะในปัจจุบันเป็นผลจากพลังทางเศรษฐกิจสมัยใหม่ การขยายตัวของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ ดีบุกและยางพาราในช่วงศตวรรษที่ 19 ดึงดูดผู้อพยพชาวจีนเป็นจำนวนมาก ชุมชนชาวจีนในเขตเมืองของพื้นที่ฝั่งอันดามันทางภาคใต้ของไทย ทั้งในจังหวัดระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และตรัง มีอำนาจครอบงำเศรษฐกิจในท้องถิ่นและสร้างความเชื่อมโยงทางการค้าอย่างใกล้ชิดกับชุมชนชาวจีนอื่นๆ ทางตอนใต้ของคาบสมุทร ในทำนองเดียวกับการทำให้กลายเป็นการเมืองของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ในหมู่ชาวมลายูแห่งจังหวัดชายแดนภาคใต้ การขยายตัวของลัทธิชาตินิยมจีนตั้งแต่ปลายศตวรรษที่ 19 ทั้งภายในจีนแผ่นดินใหญ่และในชุมชนชาวจีนโพ้นทะเลในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้ขับเน้นอัตลักษณ์ของชุมชนชาวจีนในเขตอันดามันด้วยเช่นกัน⁵

เขตที่มีประชากรมากที่สุดในภาคใต้ของไทย (และเป็นพื้นที่เพาะปลูกข้าวได้มากที่สุดนั่น) คือฝั่งตะวันออกตอนบนของคาบสมุทรตามแนวอ่าวไทย⁶ ปัจจุบันประกอบด้วยจังหวัดชุมพร สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และสงขลา อาณาบริเวณนี้เคยถูกปกครองโดยนครรัฐตามพรลิงค์สมัยโบราณ เมื่อประมาณศตวรรษที่ 11⁷ ต่อมาเป็นที่รู้จักกันในท้องถิ่นว่านครศรีธรรมราชหรือลิกอร์ ความรุ่งเรืองขึ้นของราชอาณาจักรสุโขทัยในศตวรรษที่ 13 และถัดมาคืออยุธยาในศตวรรษที่ 14 ส่งผลให้อำนาจของไทยภาคกลางแผ่ลงมาถึงคาบสมุทร ในช่วงต้นศตวรรษที่ 16 นครศรีธรรมราชได้ตกเป็นรัฐบริวารการ

ของอยุธยา และในที่สุดก็กลายเป็นรัฐเสนาธิปไตยในการควบคุมดินแดนคาบสมุทรมลายู⁸ โดยยังคงบทบาทนี้ต่อมาภายหลังการสถาปนากรุงเทพฯ ขึ้นเป็นเมืองหลวงของไทยในปี 1782 (พ.ศ.2325) ดังนั้น นครศรีธรรมราชจึงเป็นศูนย์กลางทางการปกครองที่เข้มแข็งในภาคใต้มาอย่างยาวนาน รวมทั้งเป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่และมีประชากรมากที่สุด

ลักษณะที่สำคัญของภาคใต้ตอนกลางคือมีชื่อเสียงด้านพุทธศาสนา นครศรีธรรมราชเจริญเติบโตขึ้นเป็นนครรัฐที่รุ่งเรืองบนคาบสมุทรในระยะหลังๆ ของ “พุทธอารยะสมัย” (Buddhistecumene) ที่อยู่ในช่วงประมาณศตวรรษที่ 5 ถึงศตวรรษที่ 14 ซึ่งพุทธศาสนาเข้ามาส่งเสริมการค้าในบริเวณนี้⁹ เมืองแห่งนี้เป็นที่ตั้งของศูนย์กลางทางสัญลักษณ์แห่งพุทธศาสนาในภาคใต้คือวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งก่อตั้งขึ้นในศตวรรษที่ 12¹⁰ นครศรีธรรมราชมีสถานะเป็นศูนย์กลางทางประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนาเถรวาทในภาคใต้ ซึ่งมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของพุทธศาสนาในราชอาณาจักรไทยอย่างกว้างขวาง ในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 นักวิชาการของราชสำนักไทยและนักเขียนชาตินิยมเริ่มที่จะกล่าวถึงนครศรีธรรมราชในบริบทของประวัติศาสตร์ชาติไทย ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงที่มีข้อถกเถียงกันอยู่ ซึ่งกลายเป็นแหล่งค้นคว้าสำหรับงานประวัติศาสตร์นิพนธ์แนวชาตินิยมไทยในช่วงเวลานี้ ได้ระบุสถานะของสุโขทัยในฐานะราชอาณาจักรของชาวพุทธที่รุ่งเรืองขึ้นจากความสัมพันธ์กับนครศรีธรรมราช ตามจารึกที่ว่า

พ่อขุนรามคำแหงกระทำไอยทานแก่มหาเถร
สังฆราชปราชญ์เรียนจบปิฎกไตรหลวงกว่าปู่ครูใน
เมืองนี้ ทุกคนลูกแต่เมืองศรีธรรมราชมา

ตำนานพระพุทธรูปหินซึ่งที่เป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ที่สุดองค์หนึ่งในราชอาณาจักร ยังสร้างความเชื่อมโยงทางศาสนาระหว่างนครศรีธรรมราชและชาติไทย ต่อมาตำนานนี้ถูกหยิบยกมาใช้โดยนักเขียนชาตินิยมคนสำคัญคือหลวงวิจิตรวาทการ ในหนังสือชื่อเดียวกันที่ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1935 (พ.ศ.2478)¹¹

อีกวิธีการหนึ่งที่นครศรีธรรมราชได้เข้าสู่เรื่องเล่าแห่งชาติในฐานะศูนย์กลางทางพุทธศาสนาของภาคใต้ ก็คือรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ได้จัดพิมพ์พงศาวดารท้องถิ่นที่เกี่ยวกับตำนานวัดพระธาตุในช่วงทศวรรษแรก ๆ ของศตวรรษที่ 20 ตัวอย่างเช่นตำนานพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช ฉบับกลอนสวด ตีพิมพ์ครั้งแรกในปี 1917 (พ.ศ.2460) ตามมาด้วยตำนานพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ในปี 1928 (พ.ศ.2471) และตำนานเมืองนครศรีธรรมราช ตีพิมพ์ในปี 1938 (พ.ศ.2481)¹² ทั้งหมดนั้นพิสูจน์ว่านครศรีธรรมราชเป็นศูนย์กลางทางพุทธศาสนาที่รุ่งเรืองในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทย ในเวลาต่อมาพงศาวดารเหล่านี้กลายเป็นแหล่งค้นคว้าที่สำคัญให้แก่นักวิชาการท้องถิ่นในภาคใต้ ที่พยายามจะสร้างอัตลักษณ์เฉพาะตัวของคนได้

กำเนิดทัศนคติศึกษา

เริ่มตั้งแต่ในทศวรรษ 1960 นักวิชาการจากพุทธภูมิทางภาคใต้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ภาคใต้ด้วยตนเอง ในการนี้พวกเขาได้รับเอากรอบคิดพื้นฐานของนักวิชาการในกรุงเทพฯ ประวัติศาสตร์ภาคใต้จึงมีความเชื่อมโยงอย่างมากกับรัฐไทยทางตอนบนและการมีสถานะเป็นศูนย์กลางของชาวพุทธ แต่ภายใต้กรอบคิดดังกล่าวนักวิชาการท้องถิ่นเหล่านี้มีเป้าหมายหลักในการมุ่งเน้นอัตลักษณ์เฉพาะตัวของคนได้ภายใต้

ชาติไทย พวกเขาจึงสร้างสาขาวิชาใหม่ด้านทัศนคติศึกษาขึ้นมา ซึ่งต่อมาได้ถูกปลูกเร้าเพื่อประโยชน์ของการทำให้อัตลักษณ์ของคนได้เป็นเรื่องราวการเมือง

สิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวดที่รัฐไทยใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาเศรษฐกิจตั้งแต่ต้นทศวรรษ 1960 คือการขยายการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปยังต่างจังหวัด ในภาคใต้เริ่มต้นจากที่มุ่งเน้นยกระดับการฝึกหัดครู ตัวอย่างเช่น โรงเรียนฝึกหัดครูสงขลาได้รับการยกระดับเป็นวิทยาลัยในปี 1961 (พ.ศ.2504) วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชได้รับการจัดตั้งขึ้นในปี 1969 (พ.ศ.2512) และวิทยาลัยครูสุราษฎร์ธานีเปิดสอนในปี 1973 (พ.ศ.2516) มหาวิทยาลัยแห่งแรกของภาคใต้คือมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ถูกก่อตั้งขึ้นที่ปัตตานีในปี 1965 (พ.ศ.2508) และวิทยาเขตแห่งที่สองมีขึ้นที่หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ในปี 1971 (พ.ศ.2514) และในปี 1974 (พ.ศ.2517) วิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา ได้รับการยกระดับให้เป็นวิทยาเขตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงเทพฯ และถือเป็นมหาวิทยาลัยแห่งที่สองของภาคใต้

ผลกระทบที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีสองประการ ได้แก่ การเรียนการสอนวิธีการวิจัยทางวิชาการที่ทันสมัย (เช่น งานภาคสนามและการเก็บข้อมูล การสัมภาษณ์ทางวิชาการ การตีพิมพ์ผลงาน) และการฝึกหัดครูที่จะเผยแพร่ความรู้ดังกล่าวไปยังภูมิภาค

ผู้วางรากฐานคนสำคัญในการสร้างความรู้สมัยใหม่เกี่ยวกับภาคใต้ของไทยในช่วงครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาคือสุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์¹³ ผลงานตีพิมพ์ชิ้นแรกของสุธีวงศ์เป็นงานเกี่ยวกับภาคใต้มีขึ้นเมื่อปี 1957 ในชื่อหนังสือว่า ของดีปักษ์ใต้ โดยในขณะนั้นท่านยังเป็นนักศึกษา¹⁴ โครงการที่สำคัญในช่วงต้น

ชีวิตการทำงานของท่านคือการผลิตสารานุกรมภาษาไทยถิ่นใต้ ซึ่งท่านและเพื่อนร่วมงานเริ่มต้นมาตั้งแต่ปี 1965 จนแล้วเสร็จในปี 1970¹⁵ ผลงานตีพิมพ์ของสุธีวงศ์เกี่ยวกับภาษาไทยถิ่นใต้ และโครงการอื่น ๆ เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวรรณคดีท้องถิ่นภาคใต้ได้รับทุนสนับสนุนจากมูลนิธิเอเชีย¹⁶

ในช่วงที่อยู่ในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สุธีวงศ์มีบทบาทสำคัญในการจัดตั้งสถาบันทักษิณคดีศึกษาขึ้นที่เกาะยอ จังหวัดสงขลา ท่านเป็นผู้อำนวยความสะดวกคนแรกในปี 1980 (พ.ศ.2523) และดำรงตำแหน่งมาจนถึงปี 1996 (พ.ศ.2539) สถาบันทักษิณคดีศึกษากลายเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในภาคใต้ที่เก็บรวบรวมจารึกท้องถิ่น วัตถุทางเอกสาร และวัตถุทางวัฒนธรรม รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยด้านประวัติศาสตร์ คติชนวิทยา และวัฒนธรรมของภาคใต้¹⁷

สถาบันทักษิณคดีศึกษาก่อตั้งขึ้นในช่วงที่แวดวงวิชาการไทยให้ความสนใจกับท้องถิ่นศึกษามากขึ้น นักวิชาการไทยในภาคกลางและภาคใต้ได้แก่ ศรีศักดิ์ วัลลิโหมดม พิริยะ ไกรฤกษ์ ทิวา ศุภจรรยา นิธิ เอียวศรีวงศ์ ปรีดา เฉลิมเผ่า-กอนันต์กุล อุดมหนูทอง สงบ สงเมือง และนันทา แก้วสุวรรณ มีงานศึกษาอย่างต่อเนื่องในด้านวัฒนธรรม วรรณกรรม ประวัติศาสตร์ และเศรษฐกิจพื้นถิ่นของภาคใต้¹⁸

ตัวอย่างผลงานวิชาการจากความมุ่งมั่นในการรวบรวม อนุรักษ์ และส่งเสริมวัฒนธรรมไทยภาคใต้คือ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ ที่เป็ความพยายามร่วมกันของนักวิชาการ 221 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นคนใต้ ในที่สุดได้มีการจัดพิมพ์ในปี 1986 โดยมีจำนวน 10 เล่ม และหนากว่า 4,000 หน้า การตีพิมพ์สารานุกรมชุดนี้เป็นสัญญาณถึงพัฒนาการใหม่ของการศึกษาคติศึกษา ข้อที่ต่างจากโครงการก่อนหน้านี้ ก็คือมิได้รับทุนสนับสนุนจาก

หน่วยงานของสหรัฐอเมริกาที่มีวาระสนับสนุนการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ และได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลที่กรุงเทพฯ ซึ่งมีวาระเสริมสร้างความมั่นคงแห่งชาติ แต่สารานุกรมชุดนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากแหล่งทุนใหม่สองแห่งคือ มูลนิธิโตโยต้า ซึ่งตรงกับช่วงที่ญี่ปุ่นกำลังขยายฐานการผลิตในประเทศไทย และสมาคมชาวปักษ์ใต้ ซึ่งเป็นกลุ่มของคนใต้ในกรุงเทพฯ¹⁹

ความสำเร็จของ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ กระตุ้นให้นักวิชาการในภาคกลาง ภาคตะวันออก เชียงเหนือ และภาคเหนือ จัดทำสารานุกรมวัฒนธรรมประจำภาคแบบเดียวกัน²⁰ อีกไม่นานก็มีตีพิมพ์สารานุกรมฉบับแก้ไขเพิ่มเติมในปี 1996 ภายใต้การอุปถัมภ์ของสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ โดยมีจำนวนถึง 18 เล่ม และหนากว่า 9,000 หน้า²¹ โครงการนี้ช่วยสร้างเครือข่ายนักวิชาการในภาคใต้ที่ทำงานในมหาวิทยาลัย วิทยาลัยครู โรงเรียน และหน่วยงานต่างๆ ในภาคใต้ กลายเป็นเครือข่ายที่ไม่เพียงแต่มีบทบาทสำคัญในการผลิตและเผยแพร่ความรู้ด้านวัฒนธรรมภาคใต้ออกไปทั่วทั้งภาคเท่านั้น แต่ยังวางรากฐานไว้กับการก่อตัวของอัตลักษณ์ของคนใต้อีกด้วย

การก่อตัวของอัตลักษณ์คนใต้

ในช่วงเวลาเดียวกันก็เริ่มเกิดการรวมตัวกันของปัญญาชนรุ่นใหม่ในภาคใต้ได้แก่ นักเขียน กวี และศิลปิน นักเขียนรุ่นใหม่จำนวนมากรวมตัวกันเป็นเครือข่ายวรรณกรรมที่เรียกว่ากลุ่มนักเขียนนาคกร ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี 1982 ปีถัดมาเพื่อร่วมฉลอง 200 ปี แห่งการสถาปนากรุงเทพฯ เป็นเมืองหลวงของประเทศ สมาชิกของกลุ่ม 5 คน ได้จัดพิมพ์กวีนิพนธ์ที่สำคัญในชื่อ 200 ปี ถาลิ้นเสดสา หนังสือเล่มนี้นำเสนอ “ประวัติศาสตร์ของประชาชน” ในช่วง 200 ปีที่ผ่านมาเป็นอีกแนวทางหนึ่ง ซึ่งถูก

การประท้วงที่ชุมชนท้องถิ่นและผู้นำทางศาสนา
ได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของนักกิจกรรมในภาคเอ็นจีโอ
และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในขณะนั้น
ตามมาด้วยความรุนแรงอย่างไม่เคยมีมาก่อน
ซึ่งฝ่ายผู้ประท้วงถือป้ายที่มีข้อความว่า “มึงสร้าง ภูเขา” และปะทะกับตำรวจ
จนมีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก
สถานีตำรวจในอำเภอจะนะถูกปิดล้อมและบุกรุก
โดยนักกิจกรรมบางคนในภาคเอ็นจีโอและภาควิชาการออกมา
ปกป้องการใช้ความรุนแรงของชาวบ้านว่าเป็นการต่อต้านอย่างชอบธรรมต่อ
อำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม

พรรณนาไว้ในฐานะประวัติศาสตร์ของการขูดรีด
ความยากไร้ และความทุกข์เข็ญ²² นักเขียนหลาย
คนในกลุ่มนี้หันมาสนใจการเมืองหลังจากเกิด
เหตุการณ์สังหารหมู่ 6 ตุลาคม 1976 (พ.ศ.2519)
ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการต่อสู้ทาง
อาวุธในเขตป่าเขาระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง
ประเทศไทย (พคท.) กับกองทัพไทยในระยะต่อมา
แรกเริ่มเดิมทีนั้น แนวคิดที่มีอิทธิพลที่สำคัญ
ที่สุดต่อความคิดและรูปแบบของนักเขียนกลุ่ม
นาคกรจำนวนมากคือสังคมนิยมทางสังคม (เพื่อชีวิต)²³
นักเขียนแนวสังคมนิยมทางสังคมวิพากษ์การครอบงำ
ของวรรณกรรมไทยแนวดั้งเดิม ซึ่งพวกเขาอธิบาย
ว่าเกี่ยวข้องกับระบบศักดินาและปิดบังอำพรางการ
ขูดรีดของนายทุน แต่ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 แนว
สังคมนิยมทางสังคมเริ่มถดถอยลงและถูกแทนที่ด้วย
แก่นเรื่องใหม่ของ “วัฒนธรรมชุมชน”²⁴ ซึ่งเป็น
แนวคิดที่วิพากษ์การพัฒนาแบบทุนนิยม และทำให้
ชีวิตในหมู่บ้านตามวิถีจารีตที่เกิดจากภูมิปัญญา
พื้นบ้านเป็นอุดมคติ จากนั้นมาอัตลักษณ์ทางงาน
เขียนของกลุ่มนาคกรก็ผูกติดกับวัฒนธรรมท้องถิ่น
ภาคใต้ นักเขียนกลุ่มนาคกรอาศัยงานยุคแรก ๆ ของ

สุธีวงศ์ และใช้ชั้นเชิงทางวรรณกรรมของตน เพื่อ
เผยแพร่เรื่องเล่าอันทรงพลังเกี่ยวกับชุมชนท้องถิ่น
ภาคใต้ไปถึงผู้อ่านที่อยู่นอกรั้วมหาวิทยาลัย²⁵ เรื่อง
เล่าเหล่านี้มีมักใช้แก่นเรื่องแนวโคกนาฏกรรม ซึ่ง
แสดงความเจ็บช้ำต่อการล่มสลายของชุมชนใน
ชนบท อันเนื่องมาจากการรุกรานของการพัฒนาโดย
รัฐและนายทุน

แก่นเรื่องที่ทรงพลังที่สุดในภาพแทนทาง
วัฒนธรรมท้องถิ่นภาคใต้ของนักเขียนกลุ่มนาคกร
ก็คือความรุนแรง ความสัมพันธ์แบบเครือญาติใกล้ชิด
และความเป็นชาย โดยส่วนใหญ่ของนักเขียน กวี
ศิลปิน นักวิชาการ และปัญญาชนเหล่านี้เกิดหรือ
เติบโตอยู่ในพุทธภูมิทางภาคใต้ ซึ่งเคยเป็นพื้นที่
ของความรุนแรงจากความขัดแย้งระหว่างพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและกองกำลังความ
มั่นคงไทย อาณาบริเวณที่เกิดความรุนแรงมากที่สุด
แห่งหนึ่งคือพัทลุงที่เผชิญกับ “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์”
ในช่วงต้นทศวรรษ 1970 โดยกองกำลังความมั่นคง
ถูกกล่าวหาว่าทรมานและเผาคนทั้งเป็นมากถึง
3,000 คน ซึ่งล้วนเป็นผู้ที่ต้องสงสัยว่าเกี่ยวข้องกับ
การเคลื่อนไหวของคอมมิวนิสต์²⁶ งานเขียนจำนวน

มากของนักเขียนกลุ่มนาคได้บรรยายความรุนแรงอย่างถึงที่สุดของยุคนี้ไว้ เรื่องสั้นของไพฑูรย์ ธัญญา คือ “อุบาทว์” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการทรมานชายผู้ถูกสงสัยว่าเป็นคอมมิวนิสต์โดยทหารพราน²⁷ “ลานนกหว้า” ของประมวล มณีโรจน์เล่าถึงถึงเหล่านักปฏิวัติเก่าที่ถูกหลอกหลอนจากความทรงจำเกี่ยวกับการต่อสู้ที่ผ่านมา²⁸ “บ้านเกิด” ที่เขียนโดยนักเขียนที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของกลุ่มนาคคือ กนกพงศ์ สงสมพันธุ์ บอกเล่าผ่านสายตาของเด็กคนหนึ่งถึงการแตกสลายของครอบครัวและหมู่บ้านอันเนื่องมาจากการต่อสู้ระหว่าง พคท. และกองกำลังความมั่นคงไทย²⁹ เรื่องสั้นอีกหนึ่งเรื่องหนึ่งของ กนกพงศ์ คือ “สะพานขาด” เสนอภาพโศกนาฏกรรมของผลกระทบจากการต่อสู้ระหว่างฝ่ายความมั่นคงไทยและชาวบ้านในท้องถิ่นที่ต้องการปกป้องที่ดินของตนเอง³⁰

แก่นเรื่องหลักอื่นๆ ในงานเขียนของกลุ่มนาคคือผลร้ายของการพัฒนาอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นกับชุมชนท้องถิ่น ความหายนะจากการพัฒนาจึงขัดแย้งกับจิตกรรมเกี่ยวกับอดีตแบบอุดมคติ ซึ่งนักเขียนบรรยายบนฐานของความสัมพันธ์แบบเครือญาติใกล้ชิด และปฏิสัมพันธ์อยู่กับผืนดินและสิ่งแวดล้อม ดังตัวอย่างของแก่นเรื่องที่มีอยู่ในเรื่องสั้นยุคแรกของไพฑูรย์ ซึ่งได้รับความนิยมอย่างมากคือ ก่อทองทราย (2528) และประมวลในหมู่บ้านวิสามานย์ (2535ก)³¹ แก่นเรื่องสำคัญที่เกี่ยวข้องกันคือความสัมพันธ์แบบเกลอ กล่าวในความสัมพันธ์ทางสังคมของคนได้นั้น เกลอหมายถึงเพื่อนสนิทที่ต้องผูกพันกันชั่วชีวิต ส่วนใหญ่มักจะถกกันในหมู่ผู้ชาย โดยครอบครัวของทั้งสองฝ่ายต่างรับรู้และยอมรับกันงานเขียนชิ้นแรกๆ ที่พัฒนาแก่นเรื่องนี้ขึ้นคือ ความฝันสีดอกเลา (2535ข) ของประมวล โศกนาฏกรรมเกี่ยวกับการสึกกร่อนของ

ความสัมพันธ์เช่นนี้มีความโดดเด่นในงานของนักเขียนรุ่นหลังอย่างกนกพงศ์ใน บ้านเมืองของเขา (2549) และ นกกองเพลิง (2555) ของอัศถาวร บำรุง³² งานเขียนเช่นนี้ช่วยเผยแพร่วิถีพลของแบบแผนความสัมพันธ์ทางสังคมในภาคใต้ ที่ว่าคนใต้เป็นชุมชนที่ผูกพันกันเหนียวแน่น ไม่ไว้ใจคนนอก และจงรักภักดีกับครอบครัวและพวกพ้อง

แนวเรื่องที่ทรงพลังในงานเขียนของนักเขียนกลุ่มนาคคือภาพของผู้คุมครองที่เป็นเพศชายต้นแบบของผู้ชายชาวใต้ถูกกล่าวถึงในภาพของนักเลง ซึ่งมีลักษณะใจถึง ตรงไปตรงมา และพูดจาโผงผาง เป็นผู้คุมครองครอบครัวและชุมชน ผู้ไม่ถอยในการปกป้องความยุติธรรม และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงหากจำเป็นต้องปกป้องคุณค่าดังกล่าว คุณสมบัติเหล่านี้มักจะพบได้จากตัวละครโจร ซึ่งปรากฏอยู่ในเรื่องสั้นจำนวนมากในยุคนี้ หนึ่งในเรื่องสั้นที่ทรงพลังที่สุดในแนวเรื่องนี้คือ “แสงสะท้อนของเกล็ดปลาพลวง” ของอัศถาวร ซึ่งผูกตัวละครโจรเข้ากับแก่นเรื่องของเกลอ มนต์ดำ วัตรศาสนาที่ลึกลับ ความรุนแรง การแก้แค้น และความยุติธรรมแบบท้องถิ่น³³

การขับเคลื่อนอัตลักษณ์คนใต้

เมื่อช่วงปลายทศวรรษ 1980 นักเขียนกลุ่มนาคกลายเป็นที่รู้จักทั่วภาคใต้ไปจนถึงในระดับชาติ งานเขียนของพวกเขาช่วยให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่ายของนักวิชาการ ปัญญาชนท้องถิ่น ศิลปินและนักดนตรี นักธุรกิจ กลุ่มเอ็นจีโอ และนักการเมืองในภาคใต้ ซึ่งต่างก็นิยมชมชอบในแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ของคนใต้

ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 สถาบันทักษิณคดีศึกษาในสงขลาเริ่มจัดทำวารสารที่สำคัญของสถาบันคือ ทักษิณคดี อีกครั้ง วารสารนี้กลายเป็น

พื้นที่สำคัญของการนำเสนอข้อแลกเปลี่ยนทางสังคมและวิชาการ รวมทั้งอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริเวณทะเลสาบสงขลา ตัวอย่างเช่น ฉบับเดือนมิถุนายน-กันยายน 1994 ได้เปิดพื้นที่ให้กับข้อถกเถียงเกี่ยวกับวัฒนธรรมโจรในภาคใต้³⁴ โดยบทความแทบทั้งหมดในเล่มนี้นำเสนอว่าการเป็นโจรคือพฤติกรรมของการพึ่งตนเองและการต่อต้านที่ชอบธรรมต่ออำนาจรัฐ

การแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของคนใต้ในลักษณะนี้ได้รับทุนสนับสนุนอย่างจริงจังจากรัฐบาลที่กรุงเทพมหานครผ่านกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1992 นับตั้งแต่ปี 1997 ถึงปี 2000 สุธิวงศ์ได้เป็นเมธีวิจัยอาวุโส ผู้รับผิดชอบดูแลโครงการ “โครงสร้างและพลวัตวัฒนธรรมภาคใต้กับการพัฒนา” โดยเป็นที่ปรึกษาให้แก่โครงการของนักวิจัยชั้นนำด้านมานุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วยโครงการย่อย 21 โครงการ ดำเนินการโดยนักวิจัย 49 คน ซึ่งแทบทั้งหมดอยู่ในภาคใต้³⁵

งานวิชาการที่แสดงอัตลักษณ์ของคนใต้อย่างครบถ้วนคืองานที่โด่งดังที่สุดของโครงการนี้ ก็คือหัวเชื้อกวีชน ของอาคม เดชทองคำ ซึ่งจัดพิมพ์ในปี 2000 หนังสือที่ถูกวิจารณ์มากที่สุดและได้รับรางวัลมากมายเล่มนี้เป็นการศึกษาเกี่ยวกับกวีพาชนวู้วในภาคใต้ แต่เน้นหนักไปที่กวีพาประเภทยี่สะทอนบุคลิกของคนใต้อย่างไร ซึ่งเห็นได้ดังนี้

...ถึงแม้ว่า “บุคคลภายนอก” จะมองการชนวู้วด้วยสายตาในทางลบ แต่กิจกรรมนี้ก็มิได้ซึมซับเข้าสู่วิถีชีวิตของชาวใต้มายาวนานและหยั่งรากลึกลงในสายเลือดจนยากที่จะลบออกได้โดยง่าย เพราะวิถีชีวิตในแบบฉบับของผู้เล่นวู้วชนที่ต้องเป็นคณักรเลง ใจถึง พึ่งตนเอง ชิงการนำ กล้าได้กล้าเสีย ฯลฯ เหล่านี้ล้วนถือได้ว่าสอดคล้องกลมกลืนกับค่านิยมและบุคลิกภาพในแบบฉบับของชาวใต้ที่

เคยเป็นกลุ่มบุคคลในรัฐชายขอบ [ของประเทศไทย] มาก่อน³⁶

อาคมนำเสนอภาพตัวแทนของความแข็งแกร่งดุคั่น พึ่งพาตนเอง อัตลักษณ์ของคนใต้จึงกลายเป็นแหล่งที่มาของอุดมการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวทางสังคมและการเมืองรูปแบบใหม่ ซึ่งต่อต้านนโยบายการพัฒนาของรัฐในภาคใต้

ในช่วงทศวรรษ 1990 ประเด็นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของคนใต้เริ่มมีบทบาทในการศึกษาเศรษฐกิจการเมืองของภาคใต้ ปัจจัยสำคัญคือการยุติการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ในช่วงต้นทศวรรษ 1980 พื้นที่ทางวาทกรรมที่เคยถูกยึดครองไว้โดย พคท. และคำอธิบายของนักลัทธิมาร์กซ์ ก็ถูกแทนที่ด้วยสิ่งที่นักวิชาการไทยเรียกว่า “ขบวนการภาคประชาชน”³⁷ อันได้แก่ นักวิชาการและปัญญาชน กลุ่มเอ็นจีโอ นักการเมืองท้องถิ่น ตลอดจนศิลปินและนักดนตรีหัวเอียงซ้าย ซึ่งต่อต้านนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลที่กรุงเทพมหานครทางความคิดใหม่ ๆ ที่ได้รับมาจากงานเขียนทางรัฐศาสตร์เกี่ยวกับขบวนการทางสังคมแนวใหม่ ถูกใช้อธิบายการต่อสู้ที่คนในท้องถิ่นทั่วประเทศเผชิญอยู่กับผลกระทบด้านลบจากการพัฒนานักกิจกรรมในภาคเอ็นจีโอที่ยืนกรานว่ารัฐและทุนเป็นศูนย์รวมของปัญหาการพัฒนาที่เกิดขึ้นกับคนในท้องถิ่น คือผู้ที่ฉวยใช้ไวยากรณ์อย่างกระตือรือร้นสำหรับภาคใต้ของไทยนั้นไวยากรณ์นี้ช่วยสร้างมายาคติให้กับหมู่บ้านคีรีวง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ป่าเชิงเขาหลวง นครศรีธรรมราช นับตั้งแต่ทศวรรษ 1980 นักวิชาการในกรุงเทพฯ ได้ระบุว่าคีรีวงเป็นตัวอย่างของชุมชนพอเพียงที่สามารถพัฒนารูปแบบเฉพาะตัวของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” ซึ่งชุมชนที่เข้มแข็งประสบความสำเร็จในการต่อต้าน “การรุกรานของรัฐ” และทุน³⁸

หลังจากการพัฒนาประชาธิปไตยไทยในช่วงทศวรรษ 1990 ขบวนการเอ็นจีโอก็แพร่หลายไปทั่วประเทศ ลักษณะสำคัญของขบวนการภาคประชาชนในภาคใต้ยุคนี้ คือการใช้โวหารเกี่ยวกับ “การต่อสู้” และ “การต่อต้านรัฐ” หนึ่งในทางแสดงออกทางการเมืองในช่วงแรกๆ ถึงอัตลักษณ์คนใต้ที่มีความแข็งแกร่งยิ่งขึ้นก็คือการชุมนุมคัดค้านโครงการท่อก๊าซไทย-มาเลเซีย ในจังหวัดสงขลา เมื่อปี 2000 (พ.ศ.2543) การประท้วงที่ชุมชนท้องถิ่นและผู้นำทางศาสนาได้รับการสนับสนุนจากเครือข่ายของนักกิจกรรมในภาคเอ็นจีโอ และนักวิชาการในมหาวิทยาลัยในขณะนั้นตามมาด้วยความรุนแรงอย่างไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งฝ่ายผู้ประท้วงถือป้ายที่มีข้อความว่า “มึงสร้าง กูเผา” และปะทะกับตำรวจ จนมีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก สถานที่ตำรวจในอำเภอจะนะถูกปิดล้อมและบุกกรุก โดยนักกิจกรรมบางคนในภาคเอ็นจีโอและภาควิชาการออกมาปกป้องการใช้ความรุนแรงของชาวบ้านว่าเป็นการต่อต้านอย่างชอบธรรมต่ออำนาจรัฐที่ไม่เป็นธรรม³⁹

การทำให้อัตลักษณ์ของภาคใต้กลายเป็นเรื่องทางการเมืองนั้นแรงกล้าที่สุดในพุทธภูมิ ได้แก่ สงขลา พัทลุง นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี โดยนักวิชาการ นักเขียน และศิลปินส่วนใหญ่ในกลุ่มนาครมีพื้นเพมาจากบริเวณนี้ อีกทั้งยังเป็นพื้นที่ของฐานคะแนนหลักของพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้อีกด้วย⁴⁰ ในช่วงต้นทศวรรษ 1990 พรรคประชาธิปัตย์สามารถกุมฐานเสียงทางภาคใต้ไว้ได้ และในยุคของการพัฒนาประชาธิปไตยจากปี 1999 ถึงปี 2001 พรรคประชาธิปัตย์ก็กลายเป็นกำลังสำคัญในการเลือกตั้งของไทย ในช่วงนี้วาทกรรมในทางวิชาการเกี่ยวกับความเข้มแข็งในอัตลักษณ์คนใต้และการเมืองมาบรรจบกัน เมื่อการหาเสียงเลือกตั้งมีความสำคัญมากขึ้น จึงมีการนับหน้าถือตา

นักการเมืองที่มีอัตลักษณ์คนใต้ เช่น ชวน หลีกภัย สุเทพ เทือกสุบรรณ ไตรรงค์ สุวรรณคีรี และบัญญัติ บรรทัดฐาน ซึ่งทำให้ผู้ออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นคนใต้ในพุทธภูมียิ่งมั่นใจในอัตลักษณ์คนใต้นับจากนี้ไปพรรคประชาธิปัตย์มักจะครองที่นั่งแทบจะทั้งหมดในภาคใต้โดยไม่นับรวมจังหวัดชายแดนภาคใต้เข้าไปด้วย

การทำให้อัตลักษณ์ของภาคใต้เป็นเรื่องทางการเมืองในทศวรรษ 1990 ยังสอดคล้องกับกระบวนการกระจายอำนาจในการเมืองระดับชาติ โดยรัฐธรรมนูญฉบับปี 1997 (พ.ศ.2540) ได้จัดตั้งองค์กรปกครองท้องถิ่นที่มาจากกาเลือกตั้ง และกำหนดให้รัฐบาลส่วนกลางจัดสรรงบประมาณสนับสนุนองค์กรปกครองท้องถิ่น และรับรองชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม

...สิทธิอนุรักษหรือฟื้นฟูจารีตประเพณีภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน⁴¹

การสร้างความสุดโต่งในพุทธภูมิทางภาคใต้

การก่อเหตุความไม่สงบโดยนักบวชอิสลามในจังหวัดชายแดนของไทยที่ปะทุขึ้นในปี 2004 ส่งผลให้เกิดการสร้างความสุดโต่งขึ้นในพุทธภูมิ การสร้างความสุดโต่งนี้เห็นได้อย่างชัดเจนที่สุดในการขับเคลื่อนพลังแห่งสัญลักษณ์ทางศาสนาและการเมืองของคนใต้ ได้แก่ พระภิกษุในตำนาน วีรชาติบริรักษ์ชาตินักรบ และความเข้มแข็งทางพระพุทธศาสนาที่ย้ำเตือนถึงการเรืองอำนาจของชาวไทยพุทธทางภาคใต้

ปฏิกิริยาที่ปรากฏขึ้นในช่วงแรกๆ คือการฟื้นฟูลัทธิบูชาหลวงพ่อดาว ซึ่งพระภิกษุในตำนานสมัยศตวรรษที่ 17 เดิมทีนั้นมีเกี่ยวข้องกับบริเวณ

ทะเลสาบสงขลา แต่ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ลึกลง หลวงพ่อทวดกลายเป็นศูนย์รวมของลัทธิบูชาพระเครื่องโดยถูกเชื่อมโยงเข้ากับวัดช้างให้ในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากประการแรกคือการยึดครองของญี่ปุ่นในช่วงสงคราม และประการต่อมาคือการก่อความไม่สงบของพรรคคอมมิวนิสต์มาลายา⁴² ความสัมพันธ์ของหลวงพ่อกับวัดช้างให้ เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงว่าชาวไทยพุทธมีอำนาจเหนือจังหวัดชายแดนภาคใต้ กระทั่งเดือนสิงหาคม 2004 สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ฯ เสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานเปิด “รูปหล่อหลวงพ่อกว้างองค์ใหญ่ที่สุดในโลก” ณ หัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นประติมากรรมที่ได้และเป็นที่ตั้งของวังไกลกังวล⁴³ เมื่อสองปีก่อนหน้านั้น กระทรวงกลาโหมได้สร้างพระเครื่องหลวงพ่อกว้างรุ่นหนึ่งขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกครบรอบ 115 ปีของการก่อตั้งกระทรวง โดยทางกระทรวงได้แจกจ่ายพระเครื่องรุ่นนี้ให้แก่กองกำลังความมั่นคง และเจ้าหน้าที่รัฐที่ประจำการอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้⁴⁴ พระเครื่องหลวงพ่อกว้างรุ่นอื่น ๆ อีกมากมายถูกสร้างขึ้นในช่วงนี้จนนับได้ว่าเป็นหนึ่งในพระเครื่องที่ได้รับความนิยมสูงสุดของประเทศ

ส่วนในจังหวัดนครศรีธรรมราช หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจกับตำนานของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช ซึ่งเชื่อว่าเป็นปฐมกษัตริย์ของอาณาจักรนครศรีธรรมราช และต้นราชวงศ์ศรีธรรมมาโคกราชเมื่อศตวรรษที่ 12⁴⁵

เทศบาลนครนครศรีธรรมราชได้สร้างสวนสาธารณะแห่งใหม่ขึ้นในปี 2003 ตั้งชื่อตามกษัตริย์ในตำนาน โดยมีรูปหล่อของพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราชผืนพระพักตร์ไปทางทิศใต้ ซึ่งเป็นดินแดนบนคาบสมุทรลพบุรีที่เคยขึ้นต่อเมืองนครในอดีต (ภาพ 1)

เทศบาลนครนครศรีธรรมราชยังได้มีการ

ภาพ 1 อนุสาวรีย์พระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช จังหวัดนครศรีธรรมราช (ภาพโดย จิรวัดณ์ แสงทอง)

ปรับปรุงภูมิทัศน์ เพื่อให้เห็นถึงรากฐานทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ของเมืองที่เคยเป็นรัฐเรืองอำนาจ โคมไฟถนนแบบใหม่ที่ถูกติดตั้งตามถนนสายหลัก ได้รับการออกแบบให้เป็นวงแหวนมีรูปสัตว์ตามปี่นักษัตร ซึ่งแสดงถึงเมืองบริวารของเมืองนครทั้ง 12 แห่งบนคาบสมุทรลพบุรี (ภาพ 2) ตรงกลางของวงแหวนนี้เป็นรูปเจดีย์อันศักดิ์สิทธิ์ของนครศรีธรรมราชคือวัดพระมหาธาตุ ด้านล่างภาพต่าง ๆ เหล่านี้จารึกตัวอักษรปัลลวะโบราณที่รู้จักกันในท้องถิ่นว่าห้วนโม ซึ่งเป็นเครื่องรางที่บางส่วนถูกสร้างโดยพระเจ้าศรีธรรมมาโคกราช

การฟื้นฟูมรดกในครั้งนี้ลงเอยด้วยการรณรงค์ให้วัดพระมหาธาตุได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกขององค์การยูเนสโก ในปี 2012 (พ.ศ.2555) รัฐบาลไทยได้ทำข้อเสนออย่างเป็นทางการให้วัดแห่งนี้อยู่ในบัญชีรายชื่อเบื้องต้นขององค์การยูเนสโก โดยผู้ว่าราชการจังหวัดในขณะนั้นเห็นว่า

ภาพ 1 เสาไฟฟ้าในเขตเทศบาลนครศรีธรรมราชเป็นรูปกระต่าย ซึ่งเป็นตราสัญลักษณ์ของเมืองบริวารในอดีตคือ ปาหัง (ในปัจจุบันเป็นรัฐหนึ่งในประเทศมาเลเซีย) และตราสัญลักษณ์ของชาวพุทธเป็นรูปหัวนะโม (ภาพโดย จิรวัดมนัส แสงทอง)

การปกครองในเมืองนครศรีธรรมราชในครั้งอดีตอยู่บนพื้นฐานของพระพุทธศาสนา ทุกสิ่งชี้ให้เห็นความจริงที่ว่าในขณะที่ประเทศอื่น ๆ ใช้อาวุธและอำนาจในการปกครอง แต่ในนครศรีธรรมราชนั้นรากฐานของการปกครองคือธรรมะ สิ่งนี้เป็นการเปรียบเทียบกับดี ถือเป็นสิ่งที่ชาวนครศรีธรรมราชภาคภูมิใจ⁴⁶

ในขณะที่อธิการบดีของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชได้บันทึกไว้ว่า

จริงอยู่แม้ว่าการสักการบูชาพระบรมสารีริกธาตุมิได้จำเพาะแต่พระบรมธาตุเจดีย์แห่งนี้นั่น แต่ก็ไม่มีแห่งใดจะฝังลึกอยู่ในศรัทธาปสาทะของชาวพุทธเหนียวแน่นและพิสดารเท่าที่นี้ การแสดงออกทางความคิดที่ว่าด้วยวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและพระบรมธาตุเจดีย์ เป็นการหลอมรวมสัญลักษณ์อันเป็นธรรมชาติของคนในพื้นที่ แรงแบบดาลใจทาง

ศาสนา และความสามารถในการบริหารจัดการของเจ้าผู้ครองนคร ได้ก่อให้เกิดบรรทัดฐานหรือมาตรฐานในการรักษาและขยายศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาให้กว้างขวางไปทั่วทุกพื้นที่ทั้งในศตวรรษนี้และศตวรรษต่อ ๆ ไป⁴⁷

ประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับชาวพุทธในที่อื่น ๆ ได้ถูกยกมากล่าวอ้างอีกด้วย นักวิชาการบางคนพยายามเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ของนครศรีธรรมราชกับอาณาจักรการค้าสมัยโบราณแห่งศรีวิชัย ซึ่งเป็นฝ่ายพุทธมหายานที่มีอายุอยู่ในช่วงศตวรรษที่ 7 ถึงศตวรรษที่ 13⁴⁸ ในยุคที่ศรีวิชัยมีความเข้มแข็งมากที่สุดนั้นได้แผ่ขยายอำนาจถึงคาบสมุทรมลายู ชวา ตะวันตกและชวากลาง และสุมาตรา โดยความรุ่งเรืองและอำนาจของจักรวรรดิแห่งนี้มาจากทำเลที่ตั้งที่เหมาะสม เนื่องจากอยู่ในเส้นทางทางการค้าสมัยโบราณที่เชื่อมระหว่างอินเดียนับกับจีน⁴⁹

การขับเคลื่อนสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาและการเมืองของคนใต้ ได้พุ่งทะยานขึ้นตามกระแสความนิยมพระเครื่องจุฑามารามเทพในช่วงปี 2006 และ 2007⁵⁰ สำหรับ “จุฑามารามเทพ” หมายถึงเทพยดาสององค์ที่คอยปกป้องรักษาวัดพระมหาธาตุที่มีสำคัญกับจังหวัดนครศรีธรรมราช ในปี 1987 (พ.ศ.2530) ชุนพันธ์รัชราชเดช อดีตนายตำรวจคนใต้วัยเกษียณเป็นผู้จัดสร้างพระเครื่องชุดนี้ และเป็นประธานในพิธีปลุกเสกพระเครื่องรุ่นแรกในวาระการจัดสร้างศาลหลักเมืองของนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นสิ่งที่ปกป้องคุ้มครองเมือง⁵¹ ในปีต่อ ๆ มาได้มีการสร้างพระเครื่องจุฑามารามเทพอยู่บ้างเพื่อทำบุญในโอกาสต่าง ๆ⁵² แต่กระแสความสนใจพระเครื่องชุดนี้พุ่งสูงขึ้นภายหลังการก่อเหตุรุนแรงของนักบออิสลามในจังหวัดชายแดนภาคใต้เมื่อต้นปี 2004 นับตั้งแต่ปี 2004 ถึง 2005 มีการกระหน่ำสร้างพระเครื่องจุฑามารามเทพอีกหลายรุ่นให้พอ

แก่ความต้องการ โดยอาศัยทุนบริจาคของเอกชน และการสนับสนุนจากหน่วยราชการในพื้นที่⁵³

ขุนพันธรักษ์ราชเดชมีชื่อเสียงโด่งดังจากประวัติอันยาวนานของการเป็นนายตำรวจมือปราบโจรและผู้ร้าย⁵⁴ ทั้งยังเป็นที่รู้กันว่าเป็นผู้มี “คาถาอาคม” (ไสยศาสตร์) ในการหลอกหลอและไล่ล่าผู้ร้าย ซึ่งได้ศึกษาเรียนรู้จากพระหลายรูปของภาคใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสำนักวัดเขาอ้อของจังหวัดพัทลุง⁵⁵ อย่างไรก็ตามขุนพันธรักษ์ ไม่ได้มีชื่อเสียงแค่เป็นนายตำรวจธรรมดาผู้หนึ่งเท่านั้น แต่ถือว่าเป็นผู้ใช้อำนาจความรุนแรงตามเจตจำนงของรัฐไทยพุทธและเป็นข้าราชการที่ภักดีต่อพระเจ้าอยู่หัว⁵⁶ ตลอดชีวิตการทำงาน of ขุนพันธรักษ์ มีโอกาสใกล้ชิดกับสถาบันพระมหากษัตริย์ โดยได้เข้าเฝ้าฯ ในหลวงรัชกาลที่ 9 อยู่หลายครั้ง

ขุนพันธรักษ์ยังเป็นแบบอย่างของความเข้มแข็งของคนใต้ สำหรับชาวใต้แล้วเขาเป็นตัวแทนของความแข็งแกร่ง ก้าวหาญ ชื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา การต่อต้านการทำผิดและการทุจริต ความภักดีต่อรัฐและพระมหากษัตริย์ไทย และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงอย่างถึงที่สุดต่อผู้ละเมิดกฎหมาย หลังจากที่เขา เสียชีวิตลงในปี 2006 รูปถ่ายและเหรียญของขุนพันธรักษ์ ก็ได้แพร่หลายไปในวงกว้าง (ภาพ 3 และ 4)

เพียงไม่กี่วันก่อนพิธีพระราชทานเพลิงศพ ขุนพันธรักษ์ มีข่าวมาจากวัดที่ตั้งศพว่ารูปของขุนพันธรักษ์ปรากฏให้เห็นเหนือหีบศพ ประชาชนราว 200,000 คน หลังไหลมาเต็มบริเวณวัดและพื้นที่โดยรอบเพื่อเข้าร่วมพิธีพระราชทานเพลิงศพ ซึ่งสมเด็จพระบรมโอรสาธิราช (ปัจจุบันเป็นกษัตริย์) เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณฯ เสด็จพระราชดำเนินมาเป็นประธาน เมื่อเจ้าหน้าที่วัดแจกเหรียญรูปขุนพันธรักษ์จำนวน 130,000 เหรียญ และอีกจำนวน 60,000

ภาพ 3 หลังจากขุนพันธรักษ์ราชเดชเสียชีวิตลงในปี 2006 เป็นช่วงที่เหรียญจตุคามรามเทพได้รับความนิยมสูงสุด ก็มีการจัดพิมพ์ภาพและวางขายกันอย่างแพร่หลายทั่วทั้งนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะอย่างยิ่งรอบๆ วัดมหาธาตุ (ภาพโดย แพทริค ใจรี)

ภาพ 4 ภาพของ “ขุนพันธรักษ์” ที่แพร่หลายอยู่จำนวนมาก แสดงถึงภาพลักษณ์ของอดีตนายตำรวจพร้อมด้วยปืนหรือดาบประจำกาย (ภาพโดย แพทริค ใจรี)

เหรียญเป็นรูปวัดพระมหาธาตุอยู่ด้านหนึ่งและจุดความรวมเทพอีกด้านหนึ่ง ก็เกิดเหตุแย่งชิงชุลมุนจนมีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 100 คน เพื่อผ่อนคลายสถานการณ์จึงมีการประกาศว่าจะเปลี่ยนสถานที่แจกเหรียญไปยังที่ต่าง ๆ ในตัวเมือง ในที่สุดเจ้าหน้าที่ต้องลำเลียงเหรียญที่เหลืออยู่ขึ้นรถบรรทุกที่โดยปกติจะใช้ควบคุมผู้ต้องขัง และนำไปเก็บรักษาไว้ที่สถานีตำรวจ⁵⁷

ในช่วงต้นปี 2007 เหรียญรูปขุนพันธรักษ์มเหศวรในตลาดพระเครื่องเป็นจำนวนกว่า 80 ล้านเหรียญ มีมูลค่าประมาณ 1.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ⁵⁸

คนได้กับวิกฤติการเมืองไทย ในช่วงปี 2005-2014

ความตึงเครียดระหว่างรัฐบาลไทยรักไทยของทักษิณ ชินวัตร และสถาบันกษัตริย์ถึงจุดวิกฤติไม่เกินปี 2005 วิกฤตดังกล่าวนำไปสู่การรัฐประหารโดยทหารในปี 2006 และปี 2014 รวมทั้งความสำเร็จในการรัฐประหารโดยตุลาการในปี 2008 นับตั้งแต่เดือนกันยายน 2009 ในหลวงภูมิพลที่มีพระชนมพรรษา 82 พรรษา ต้องเสด็จพระราชดำเนินมาประทับในโรงพยาบาลบ่อยครั้งขึ้น และวิกฤตครั้งที่สามก็เกิดขึ้นในช่วงปลายรัชสมัยของพระองค์ ผลจากวิกฤตทั้งหลายนี้เปลี่ยนรูปของภูมิทัศน์ทางการเมืองไทยไปจากเดิม ซึ่งทำให้กระบวนการประชาธิปไตยที่ดำเนินมาเป็นเวลาเกือบสองทศวรรษหยุดชะงักลง และนำไปสู่การยุบพรรคการเมืองและการตัดสินโทษของนักการเมือง รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่จำกัดอำนาจของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง การครองอำนาจเป็นเวลา 5 ปีของเผด็จการทหาร และภายใต้กษัตริย์พระองค์ใหม่คือในหลวงวชิรลงกรณ์(ครองราชย์ปี 2016 -) ได้มีการรื้อฟื้นอำนาจสมบูรณาญาสิทธิของสถาบันกษัตริย์

วิกฤตที่ยืดเยื้อเรื้อรังทำให้มีการแบ่งข้างทางการเมืองไปตามภูมิภาคต่าง ๆ โดยทั่วไปแล้วภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งเขตพื้นที่ของชนชั้นแรงงานในกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงจะให้การสนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายทักษิณ ในขณะที่ชนชั้นกลางและชนชั้นสูงในกรุงเทพฯ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพุทธภูมิทางภาคใต้ที่ให้การสนับสนุนอำนาจอนุรักษนิยม แกนนำคนสำคัญของการประชุมประท้วงโดยพวกรอยัลลิสต์ใน “พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” (พธม.) ในปี 2005 และปี 2008 คือคนใต้ รวมทั้งที่ปรึกษาใกล้ชิดบางคนของสนธิ ลิ้มทองกุล ซึ่งเป็นแกนนำ พธม.

เมื่อสนธิ ลิ้มทองกุล พยายามขยายแนวร่วมขับไล่รัฐบาลไทยรักไทยในช่วงต้นปี 2006 นั้น อาณาบริเวณนอกกรุงเทพฯ แห่งแรกที่ตอบรับอย่างคึกคักคือพุทธภูมิทางภาคใต้ ซึ่งเกิดกระแสการติดตามรับสัญญาณโทรทัศน์ดาวเทียมเอเอสทีวี (ASTV) ของสนธิในภาคใต้ เพื่อติดตามการประชุมของ พธม. โดยเครือข่ายต่อต้านทักษิณในภาคใต้ยังได้จัดชุมนุมในพื้นที่ หรือจัดถ่ายทอดสดการประชุมของสนธิจากกรุงเทพฯ มายังพื้นที่ต่าง ๆ รวมถึงในระดับหมู่บ้านของภาคใต้ ในเดือนกุมภาพันธ์ 2006 สนธิและแกนนำ พธม. คนอื่นๆ ลงมาที่สงขลาเพื่อร่วมการประชุมใหญ่ครั้งแรกที่จัดขึ้นนอกกรุงเทพฯ โดยมีผู้เข้าร่วมหลายหมื่นคน นำสังเกตว่าหนึ่งในพื้นที่สาธารณะสำคัญที่สุดของกิจกรรมต่อต้านทักษิณคือมหาวิทยาลัยในภาคใต้ สำหรับมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่ได้กลายเป็นมหาวิทยาลัยแห่งแรกที่ถูกทำให้เป็นพื้นที่ทางการเมือง โดยผู้ประท้วงในมหาวิทยาลัยชูคำขวัญว่า “อีกทักษิณ ภูเขาติ ภูประชาธิปไตย” ซึ่งต่อมาผู้ประท้วงฝ่ายต่อต้านทักษิณใช้กันทั่วประเทศ⁵⁹

เมื่อ พ.ร.ม. จัดชุมนุมในปี 2008 เพื่อขับไล่พรรคพลังประชาชน ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่สองของทักษิณ คนได้ก็เข้าร่วมการต่อสู้อีกครั้ง ในขณะที่ความตึงเครียดทางการเมืองเพิ่มสูงขึ้นในเดือนสิงหาคม 2008 ผู้ชุมนุมกลุ่ม พ.ร.ม. ภาคได้ประกาศว่าจะปิดสนามบิน 5 แห่งของหัวเมืองหลักทางภาคใต้ได้แก่ ภูเก็ต หาดใหญ่ กระบี่ นครศรีธรรมราช และตรัง ในท้ายที่สุดผู้ชุมนุมได้ปิดสนามบินในภูเก็ต หาดใหญ่ และตรัง สร้างผลกระทบต่อเที่ยวบินนับพันและส่งผลต่อเศรษฐกิจของเมืองปลายทางการท่องเที่ยวหลักทั้งสามแห่ง ในเดือนกันยายน เครือข่าย พ.ร.ม. ภาคได้มีคำขวัญว่าพร้อมที่จะยึด “ศาลากลางทุกแห่ง” ทัวภาคใต้⁶⁰ ในเดือนพฤศจิกายนผู้ชุมนุมได้ยึดพื้นที่และปิดสนามบินสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นเหตุให้ศาลรัฐธรรมนูญสั่งยุบพรรคร่วมรัฐบาลกับพรรคพลังประชาชนที่มีทักษิณหนุนหลัง จนมีรัฐบาลใหม่ที่มาโดยพรรคประชาธิปัตย์ พรรคการเมืองอนุรักษ์นิยมที่ยังคงได้รับการสนับสนุนจากคนได้อย่างเหนียวแน่น

ส่วนสำคัญในการชุมนุมของ พ.ร.ม. ที่ได้รับความสนใจมากที่สุดคือการดอสาที่คอยดูแลความปลอดภัยให้กับแกนนำและรักษาความเรียบร้อยของการชุมนุม ผู้ทำหน้าที่การดอสาโดยส่วนใหญ่ในการชุมนุมของ พ.ร.ม. ในปี 2006 และปี 2008 (รวมถึงในการชุมนุมของฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่เรียกว่า “คณะกรรมการปฏิรูปประชาธิปไตยประชาชน” หรือ กปปส. ในปี 2013 และปี 2014) ก็คือคนใต้⁶¹ วุฒิชัย การดอสาวัย 29 ปี ชาวอำเภอปากพะนัง นครศรีธรรมราช บอกเล่าบรรยากาศการชุมนุมของ พ.ร.ม. ในเดือนมีนาคม 2006 ให้แก่ผู้สื่อข่าวว่า

แถวหน้าสุดของขบวนจะเป็นชายฉกรรจ์ประมาณ 50 คน ถือธงพื้นสีดำ สีของนักสู้ พิมพ์ลายพญาชัชชัยสีแดง ทหารกล้าขององค์จุฑา

รามาเทพ หมายถึง ชัชชนะ ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของแนวร่วมประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ผ่านการปลุกเสก และมีความหมายโดยรวมว่า ‘การต่อสู้ที่ได้รับชัยชนะ’ เดินเป็นทัพหน้าสุด... ไม่มีใครกลัว เพราะทุกคนแวนองค์จุฑาความรามาเทพ พญาชัชชัย รุ่งกุชาติ ซึ่งช่วยป้องกันอันตรายและช่วยให้การต่อสู้ทุกครั้งมีชัยชนะ...⁶²

หนึ่งในการดอสาที่ยังอ้างอีกว่า

[การดอสาของ พ.ร.ม.] มีสมาชิก 300 คน ส่วนใหญ่เป็นชาว จ.นครศรีธรรมราช เพราะ ‘คนคอน’ มีเลือดนักสู้ และสมาชิกแนวร่วมฯ 100% เป็นคนใต้ และเข้าร่วมชุมนุมกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยตั้งแต่เริ่มแรก...⁶³

ภายหลังการรัฐประหาร 19 กันยายน 2006 การดอสา พ.ร.ม. จากภาคใต้ก็เริ่มเรียกขานตนเองว่า “นักรบศรีวิชัย” ที่หมายถึงอาณาจักรพุทธในสมัยโบราณของภาคใต้ การดอเหล่านี้ปกป้องระบอบเผด็จการทหารครั้งใหม่ และพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี (ซึ่งเป็นคนใต้) ที่ถูกเชื่อว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร⁶⁴ นับจากนั้นมานักรบศรีวิชัยก็ขึ้นชื่อในการใช้ความรุนแรง โดยมีการทำร้ายผู้ประท้วงและสื่อมวลชนอยู่บางครั้ง⁶⁵

เมื่อพรรคเพื่อไทยที่นำโดยยิ่งลักษณ์ ชินวัตร น้องสาวของทักษิณ ชนะการเลือกตั้งในปี 2011 คนภาคใต้ก็รวมตัวกันประท้วงอีกครั้ง ในปี 2013 คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) ถูกก่อตั้งขึ้นโดยสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จังหวัดสุราษฎร์ธานี หลายสมัย สมาชิกพรรคประชาธิปัตย์ในภาคใต้มีบทบาทสำคัญในการระดมผู้ประท้วงจากภาคใต้เข้าสู่กรุงเทพฯ เพื่อเข้า

ร่วมการชุมนุม⁶⁶ หลังจากการประท้วงอย่างรุนแรง นานหลายเดือน รวมถึงการ “ขัดขวางกรุงเทพฯ” ด้วยการปิดกั้นถนน ทหารก็เข้ามายึดอำนาจโดยการรัฐประหารเมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม 2014 และมีการประกาศชัยชนะของ กปปส.

ภายหลังการรัฐประหาร สุเทพในฐานะผู้นำ กปปส. ก็ประกาศยุติติบเทาและออกบวชในวัดที่มีชื่อเสียงของภาคใต้คือสวนโมกข์จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นศูนย์กลางทางศาสนาอีกแห่งของพุทธภูมิทางภาคใต้ ที่เชื่อมโยงกับอาณาจักรศรีวิชัยและพระนักปราชญ์คือพุทธทาส (ปี 1906-1993) แม้จะเผชิญกับการกดขี่ที่เข้มงวดและเศรษฐกิจก็ตกต่ำ แต่คนได้ก็ยังคงสนับสนุนระบอบการเมืองนี้ ในการเลือกตั้งเดือนมีนาคม 2019 คนได้ที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ลงโทษพรรคประชาธิปัตย์ที่โหลจะสนับสนุนรัฐบาลทหารต่อไปอีกหรือไม่ โดยผู้ออกเสียงเลือกตั้งหันไปสนับสนุนพรรคการเมืองอนุรักษ์นิยมที่มีทหารหนุนหลัง คือพรรคพลังประชารัฐที่ก่อตั้งโดยรัฐบาลทหาร กล่าวได้ว่าคนได้ได้ช่วยให้เกิดรัฐบาลจากการเลือกตั้งที่เป็นอนุรักษ์นิยมมากที่สุด นับตั้งแต่สิ้นสุดยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา

สรุป

กว่าสองทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยประสบกับความสับสนวุ่นวายจากปัญหาารุมเร้าของวิกฤตทางการเมือง การรัฐประหารโดยกองทัพทั้งสองครั้ง การใช้รัฐธรรมนูญใหม่ที่จำกัดอำนาจของนักการเมือง ที่มาจากการเลือกตั้งและพรรคการเมือง การก่อความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีผู้เสียชีวิตมากที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ความรุนแรงทางการเมืองที่ยืดเยื้อเรื้อรัง รวมถึงการสังหารผู้ประท้วงทางการเมืองนับร้อยคนกลางกรุงเทพฯ ในเดือนเมษายน-พฤษภาคม 2010 และความหวุ่นวิตก

อย่างมากกับการลดลงในรัชสมัยอันยาวนานของในหลวงภูมิพลและอนาคตของสถาบันกษัตริย์ในยุคในหลวงวชิราลงกรณ์ เหตุการณ์เหล่านี้ถือเป็นวิกฤตครั้งประวัติศาสตร์ของชาติ ผลพวงอย่างหนึ่งคือเกิดความสับสนด้านอนุรักษนิยมจากลัทธิอัลตรา-รอยัลลิสต์ ซึ่งก็คือลัทธิชาตินิยมที่อัตลักษณ์ชาวพุทธให้ความสำคัญ และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงตอบโต้หากเห็นว่าอัตลักษณ์ไทยพุทธแบบรอยัลลิสต์ถูกคุกคาม พุทธภูมิทางภาคใต้จึงเป็นแหล่งบ่มเพาะให้เกิดลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่งในครั้งนี้

ในทางตรงกันข้ามกับอาณาบริเวณทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศ ซึ่งถูกผนวกเข้ากับรัฐชาติไทยในภายหลัง ภาคใต้ของไทยมีความผูกพันทางการเมืองและการปกครองกับอาณาจักรไทยในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานกว่ามาก ส่วนหนึ่งก็เพราะการติดต่อกันทางทะเลได้ง่ายกว่า ตั้งแต่ในประวัติศาสตร์พุทธภูมิทางภาคใต้มีสถานะที่สำคัญในเรื่องเล่าแห่งชาติว่าเป็นแหล่งกำเนิดพุทธศาสนาขึ้นในชาติไทย ดังนั้นชาวพุทธในภาคใต้จึงไม่เคยต่อต้านคณะสงฆ์ส่วนกลาง ซึ่งต่างจากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นับตั้งแต่ช่วงปลายสงครามเย็นในเอเชียในทศวรรษที่ 1980 และเริ่มเข้าสู่ยุคที่การเมืองเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น พรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นพรรคการเมืองของกลุ่มอำนาจดั้งเดิมก็ประสบความสำเร็จทางการเมืองในภาคใต้อย่างยิ่งกว่าในอาณาบริเวณอื่น ๆ ที่อยู่นอกกรุงเทพฯ ราวช่วงเดียวกันนั้นเหล่าคนได้นักวิชาการ นักเขียน นักเคลื่อนไหว และข้าราชการในท้องถิ่นได้สร้างแนวคิดเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของภาคใต้ให้ยึดโยงกับพุทธภูมิในพื้นที่ เมื่ออำนาจผูกขาดการเมืองไทยของพวกรอยัลลิสต์ถูกท้าทายจากพรรคการเมืองของทักษิณ คนได้จึงออกมาชุมนุมตามการเรียกร้องของพวกรอยัลลิสต์

การขยายตัวของอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทยยังทำให้ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีบริบทที่กว้างขวางขึ้น ในการศึกษารากเหง้าของลัทธิอนุรักษนิยมสุดโต่งในพุทธภูมิทางภาคใต้ของไทย เราสังเกตเห็นปรากฏการณ์ทำนองเดียวกันกับที่พบในชาวมลายูมุสลิมของจังหวัดชายแดนภาคใต้ นั่นคืออัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์และศาสนาที่แข็งแกร่งขึ้นในช่วงหลายทศวรรษนี้ ประวัติศาสตร์ที่เพิ่งสร้างของอัตลักษณ์ทางศาสนาชาติพันธุ์ที่เน้นการต่อสู้และการต่อต้าน การทำให้อัตลักษณ์ดังกล่าวเป็น

เรื่องทางการเมือง ตลอดจนความเข้มแข็งที่ให้คุณค่ากับการพึ่งตนเอง ความภักดีต่อครอบครัวกับชุมชน และพร้อมที่จะใช้ความรุนแรงในการปกป้องความเป็นธรรมทางสังคม

แน่นอนว่าพัฒนาการเช่นนี้ได้จำกัดอยู่กับภาคใต้ของไทยหรือทั้งประเทศไทยเท่านั้น แม้แต่ในอาณาบริเวณต่าง ๆ ของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และของโลกที่กำลังเชื่อมโยงเข้าสู่กันมากขึ้น ก็ยังต้องเผชิญกับปัญหารากเหง้าดั้งเดิมทางอัตลักษณ์ไม่หยุดหย่อน ■

เชิงอรรถ

¹ Unno 2019.

² McCargo 2008; Liow 2009; Jerryson 2018; Jerryson 2011; Jerryson 2010, 179-210; McCargo 2009, 1-10; สุกลักษณ์, ดอน, และทีมข่าวภาคสนามเครือเนชั่น 2547; บะห์รูณ 2548; นิธิ และคนอื่นๆ 2549; คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ 2549; ชัยวัฒน์ 2551ก, 2551ข.

³ McCargo 2008.

⁴ Roff 1967; Milner 1995.

⁵ Cushman 1991; Wong 2008, 201-213; Montesano 2008, 231-272; นิธิ 2538, 167-225; สุธิวงศ์ 2544, 51 เป็นต้นไป.

⁶ จากข้อมูลของสำนักงานสถิติแห่งชาติประมาณร้อยละ 56 ของประชากรภาคใต้ของไทยอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณนี้; Thailand Division: Planning Regions and Provinces 2019.

⁷ ข้อมูลนี้อยู่ในบันทึกของชาวจีน สำหรับที่มาของ “ตามพรลิงค์” โปรดดู Wolters 2002, 84-104. เมื่อไม่นานมานี้ วัฒนสาสน์ นุ่นสุขพยายามที่จะอธิบายด้วยหลักฐานที่ค่อนข้างอ่อนว่าสามารถสืบย้อนความเป็นมาของตามพรลิงค์ไปได้ถึง “ศตวรรษที่ 2 หรือ 3” โปรดดู Noonsuk 2013, 273.

- ⁸ Baker and Phongpaichit 2017, 50. นิธิ เอียวศรีวงศ์ เห็นว่าสถานะของนครศรีธรรมราชในราชอาณาจักรอยุธยาเสื่อมถอยลงอย่างรวดเร็ว จนเป็นโอกาสให้รัฐบาลส่วนกลาง [ของอยุธยา] ที่จะแทรกแซงกิจการภายใน [ของนครศรีธรรมราช] โปรดดู นิธิ 2538, 235.
- ⁹ Reid 2015, 46.
- ¹⁰ จากหลักศิลาสุโขทัยที่ 1 2457, 145.
- ¹¹ หลวงวิจิตรวาทการ 2502.
- ¹² บัณฑิต 2560, 6-10.
- ¹³ สุริวงค์ พงศ์ไพบูลย์ เกิดเมื่อปี 1935 (พ.ศ.2478) ที่อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา มีประวัติการศึกษาชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจากโรงเรียนในสงขลา และสำเร็จปริญญาด้านการศึกษากจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร (ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ) ในปี 1960 ต่อมาได้บรรจุเป็นอาจารย์ที่วิทยาลัยครูสงขลา ในปี 1973 ได้ย้ายมายังวิทยาลัยวิชาการศึกษา สงขลา ซึ่งภายหลังเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา และ “มหาวิทยาลัยทักษิณ” ในปัจจุบัน โปรดดู ประสิทธิ์, สนิท, และ นิตยา 2560, 23-27.
- ¹⁴ สุริวงค์ 2544, 94.
- ¹⁵ เรื่องเดียวกัน, 108; สุริวงค์ 2514.
- ¹⁶ สุริวงค์ 2534, 5. มูลนิธิเอเชีย (Asia Foundation) ถูกก่อตั้งขึ้นโดยสำนักข่าวกรองกลางของสหรัฐ (ซีไอเอ).
- ¹⁷ สุริวงค์ 2534, 35-42.
- ¹⁸ พิทยา 2543, 63.
- ¹⁹ สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ 2529.
- ²⁰ Jory 1999, 337-352.
- ²¹ สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ 2539.
- ²² กลุ่มนาคร 2526.
- ²³ สำหรับบริบททางการเมืองและประวัติศาสตร์ของการเกิดขึ้นของสังคมนิยมทางสังคมในประเทศไทย โปรดดู Anderson and Mendiones 1985, 38-44.
- ²⁴ กนกพงศ์ 2549, 65-70; ฉัตรทิพย์ 2527.
- ²⁵ กนกพงศ์ 2549, 65-69.
- ²⁶ See Haberkorn 2013, 185-208; จุฬารัตน์ 2559.
- ²⁷ ไพฑูรย์ 2528, 79-91.
- ²⁸ ประมวล 2535, 215-229.
- ²⁹ กนกพงศ์ 2539, 43-107.
- ³⁰ กนกพงศ์ 2534, 17-390.
- ³¹ ก่อทองทรายของไพฑูรย์ได้รับการตัดสินใจให้รับรางวัลซีไรต์ในปี 1987 ซึ่งเป็นรางวัลที่มอบเป็นประจำทุกปีให้แก่กวีเขียนจากประเทศในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน)
- ³² ประมวล 2531ข, 147-159; กนกพงศ์ 2549, 35-75; อัศถาภกร 2555.
- ³³ อัศถาภกร 2550, 39-68.
- ³⁴ ประมวล 2537, 55-105.
- ³⁵ ผลงานในโครงการที่ได้รับการจัดพิมพ์ เป็นต้นว่า จินตทัศน์: วิถี และพลัง, ภูมิปัญญาการปราบปรามของ พล.ต.ท.ขุนพันธรักษ์ราชเดช, วัฒนธรรมข้าวกับพลังอำนาจชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา, และผูกโยด: วิถีและพลังของการผูกเกลอ ผูกคองและขนบนิยมอุปถัมภ์
- ³⁶ อาคม 2543, 9.
- ³⁷ อุเชนทร์ 2561.
- ³⁸ พรพิไล 2532.
- ³⁹ ชำวสด, 17 ธันวาคม 2543.
- ⁴⁰ Askew 2008, 53-62.

- ⁴¹รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 2540, 10. การเลือกตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มีขึ้นเป็นครั้งแรกในปี 2000 (พ.ศ.2543).
- ⁴² Jory 2008, 292-303.
- ⁴³ คมชัดลึก, 24 สิงหาคม 2547, 40.
- ⁴⁴ Jory 2008, 293.
- ⁴⁵ เนื่องจากยังขาดแคลนและมีความไม่ชัดเจนของแหล่งข้อมูล จึงยังไม่มีข้อสรุปที่แน่นอนเกี่ยวกับผู้ปกครองคนแรกของราชวงศ์ ไปรดดู Munro-Hay 2000, 24, 52-70, 283-285.
- ⁴⁶ ไทยโพสต์, 2 เมษายน 2552.
- ⁴⁷ จัตรชัย 2559, 12.
- ⁴⁸ ฤทัยชนก 2551, 1-18.
- ⁴⁹ Reid 2015, 30-39.
- ⁵⁰ Kitiarsa 2012, 111-123.
- ⁵¹ สำหรับขุนพันธรักษ์ราชเดช ไปรดดู Reynolds 2011, 39-57 และ Reynolds 2019, 29-61.
- ⁵² Reynolds 2011, 115-116.
- ⁵³ พระมหาชินวัตร 2552, 23.
- ⁵⁴ Reynolds 2011, 42-47.
- ⁵⁵ Reynolds 2011, 46
- ⁵⁶ ขุนพันธ์ ได้กราบศัตำแหน่งจากกษัตริย์องค์สุดท้ายในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ของไทยเมื่อปี 1931
- ⁵⁷ คมชัดลึก, 27 กุมภาพันธ์ 2550, 30; ไทยรัฐ, 23 กุมภาพันธ์ 2550, 1+.
- ⁵⁸ Kitiarsa 2012, 117-118.
- ⁵⁹ ผู้จัดการรายวัน, 20 กุมภาพันธ์ 2549; กรุงเทพธุรกิจ, 20 กุมภาพันธ์ 2549.
- ⁶⁰ โพสต์ทูเดย์, 3 กันยายน 2551.
- ⁶¹ หนังสือพิมพ์มติชนรายงานว่าร้อยละ 80 ของสมาชิกนักรบศรีวิชัยที่ถูกจับกุมหลังจากพยายามยึดสถานีโทรทัศน์เอ็นบีที (NBT) เมื่อปี 2008 เป็นชาวนครศรีธรรมราช ไปรดดู จรัญ 2551, 8.
- ⁶² การ์ดอาสาคนหนึ่งระบุว่า สนิ ลิ้มทองกุล ได้เข้าร่วมในพิธีปลุกเสกเหรียญจตุคามรามเทพชุดแรกในปี 1987 ไปรดดู คมชัดลึก, 9 มีนาคม 2549, 15. และไปรดดู Unno 2019, 62.
- ⁶³ คมชัดลึก, 9 มีนาคม 2549, 15.
- ⁶⁴ เดลินิวส์, 15 มิถุนายน 2550.
- ⁶⁵ Unno 2019, 63.
- ⁶⁶ อนุสรณ์ระบุว่าคนได้เข้าร่วมการชุมนุมด้วยเหตุผลหลัก 3 ประการคือ เพื่อปกป้องชาติจากนักการเมืองทุจริต เพื่อปกป้องสถาบันกษัตริย์จากคนเลื้อแดง และเพื่อปกป้องประเทศจากการ “เผาบ้านเผาเมือง” ของคนเลื้อแดง ไปรดดู Unno 2019, 64-75.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้เขียนขอขอบคุณเกษม จันทรดำ, สุวิทย์ มาประสงค์, บัญชา พงษ์พานิช, นภนาถ อนุพงศ์พัฒน์ และธีระ จันทิปะ แห่งสถาบันทักษิณคดีศึกษา ซึ่งกรุณาแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับที่มาของกลุ่มนักเขียนนาครพัฒนาการของทักษิณคดีศึกษา และขบวนการชาวนครร่วมสมัยในประเทศไทย ผู้เขียนมีความยินดีอย่างยิ่งที่ได้มีการแลกเปลี่ยนอย่างได้อรรถรสในช่วงการเขียนร่างบทความนี้กับเพื่อนคณาจารย์ทั้งนฤมล กล้าทุกวัน, เพ็ญศรี พานิช และทรรศนะ นวลสมศรี แห่งหลักสูตรอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ ผู้เขียนยังได้รับคำแนะนำอันมีคุณค่าจากทวีศักดิ์ เผือกสม ในการนำเสนอร่างบทความครั้งแรกในการประชุมเครือข่ายประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยาและสังคมวิทยาภาคใต้ ซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ตในปี 2018

เกี่ยวกับผู้เขียน

แพทริก โจรี (PhD, Southeast Asian History, Australian National University) ผู้สอนด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในมหาวิทยาลัยควีนส์แลนด์ ประเทศออสเตรเลีย มีความเชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์การเมืองและวัฒนธรรมไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบันได้รับทุนจากสภาวิจัยแห่งออสเตรเลีย เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ของมารยาทและความเป็นผู้ดีในประเทศไทย

จิรวรรณ แสงทอง (MA, History, Chulalongkorn University) อาจารย์ประจำหลักสูตรอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ กำลังศึกษาปริญญาเอกในหลักสูตรเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร มีความเชี่ยวชาญด้านวัฒนธรรมกระแสนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สังคมไทยภาคใต้ และประวัติศาสตร์ภาพยนตร์ไทยยุคแรก ๆ

เกี่ยวกับผู้แปล

ปริญญา นวลเปียน (PhD, Political Science, Universiti Utara Malaysia) นักวิชาการอิสระ สมาชิกของศูนย์ทะเลสาบศึกษา

เอกสารอ้างอิง

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2534. “สะพานขาด”. ใน *สะพานขาด*, 173-190. กรุงเทพฯ: นกสีเหลือง.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2539. “บ้านเกิด”. ใน *แผ่นดินอื่น*. กรุงเทพฯ: นาค.

กนกพงศ์ สงสมพันธุ์. 2549. “บ้านเมืองของเขา”. ใน *นิทานประเทศ*. กรุงเทพฯ: นาค.

กลุ่มนาค. 2526. 200 ปีถ้ำดินเสดสา. กรุงเทพฯ: ต้นหมาก.

คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ. 2006/2549. *เอาชนะความรุนแรงด้วยพลังสมานฉันท์*. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติ.

จรัญ พงษ์จีน. 2551. “ลึกแต่ไม่ลับ”. *มติชนสุดสัปดาห์*. 5 กันยายน.

จากฤกษ์หลักศิลาสู่ไทยที่ 1. 2457. *ประชุมพงศาวดาร ภาคที่ 1*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทย: 143-147.

จุฬารัตน์ ดำรงวิถียรธรรม. 2559. *ถึงแดง: การซ่อมสร้างประวัติศาสตร์และความทรงจำหลอนในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัตรชัย สุกระกาญจน์. 2559. “วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร จังหวัดนครศรีธรรมราช กับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก. *ศิลปากร* 59 (5 กันยายนตุลาคม): 4-13.

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2527. *เศรษฐกิจหมู่บ้านในอดีต*. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2551ก. *ความรุนแรงกับการจัดการ “ความจริง”: ปัตตานีในรอบกึ่งศตวรรษ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. 2551ข. *แผ่นดินในจินตนาการ: รัฐและการแก้ไขปัญหาคความรุนแรงในภาคใต้*. กรุงเทพฯ: มติชน.

- นิติ เอียวศรีวงศ์, ศรีศักร วัลลิโภดม, อัมมาร์ สยามวาลา, อิศมาอีล ลุตฟี จะปะกียา, ชุติพร วิรุณหะ, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ, และปณิธาน วัฒนายากร. 2549. *ความรู้และความไม่รู้ 3 จังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยสังคม.
- นิติ เอียวศรีวงศ์. 2538. “จากรัฐชายขอบถึงมณฑลเทศาภิบาล: ความเสื่อมสลายของกลุ่มอำนาจเดิมในเกาะภูเก็ต”. ใน *กรุงเทพ พระเจ้าตาก และประวัติศาสตร์ไทย ว่าด้วยประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 2, 167-225. กรุงเทพฯ: มติชน.
- บะห์รูณ. 2548. *ญิฮาดสี่เทา: ใครสร้าง ใครเลี้ยงไฟได้*. กรุงเทพฯ: สาริกา.
- บัณฑิต ลิวชัยชาญ. 2560. “คำชี้แจง”. ใน *ตำนานพระธาตุและตำนานเมืองนครศรีธรรมราช*, 6-10. กรุงเทพฯ: กรมศิลปากร.
- ประมวล มณีโรจน์. 2531ก. *หมู่บ้านวิสามัน*. สงขลา: ประภาคาร.
- ประมวล มณีโรจน์. 2531ข. “ความฝันสีดอกเลา”. ใน *หมู่บ้านวิสามัน*, 147-159. สงขลา: ประภาคาร.
- ประมวล มณีโรจน์. 2535. “ลานนกหว้า”. ใน *ช่อกระแสด 9 สบสงวาสสโมสร*, บรรณาธิการโดย สุชาติ สวัสดิ์ศรี, 215-229. กรุงเทพฯ: ช่างวรรณกรรม.
- ประมวล มณีโรจน์. 2537. “โจรพิทลุง-กรณีตำนานโจรแห่งตำบลอนทราย: ความแรงของลมฝนย่อมเกี่ยวเนื่องกับมฆหมอกแห่งฤดูกาล”. *ทักษิณคดี* 4 (1 มิถุนายน-กันยายน): 55-105.
- ประสิทธิ์ ฤทธิกรมย์, สนิท บุญฤทธิ์, และนิตยา ัญญพานิชย์. 2560. *หวนอาลัย ศาสตราจารย์สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. จัดพิมพ์ในโอกาสทำบุญทักษิณานุประทาน ครบ 100 วัน ศาสตราจารย์สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์*.
- พรพิไล เลิศวิชา. 2532. *ศรีวัง: จากไพร่หนีนาย ถึงธนาการแห่งขุนเขา*. กรุงเทพฯ: หมู่บ้าน.
- พระมหาชินวัชร นิลเนตร. 2552. *ปรากฏการณ์จิตตารามเทพ: ผลกระทบต่อพระพุทธศาสนากระแสหลัก*. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พิเชฐ แสงทอง. 2550. “ห้องถิ่นถูกแซ่แซ่: อำนาจและความสัมพันธ์ของตัวบท นักเขียน ผู้อ่าน และห้องถิ่นในวรรณกรรมของนักเขียนกลุ่มนาคร”. ใน *กลุ่มคนวรรณกรรมแห่งคาบสมุทรไทย: กลุ่มนาคร*, บรรณาธิการโดย เกษม จันทรดำ, 65-70. ตรัง: ศูนย์ทะเลสาบสงขลา.
- พิทยา บุขรรค์. 2543. “สถานภาพและบทบาทไทยศึกษาภาคใต้: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต”. *ทักษิณคดี*, 5: 49-71.
- ไพฑูรย์ ัญญา. 2528. “อุบาทว์”. ใน *ก่อกองทราย*, 79-91. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540. 2540. *ราชกิจจานุเบกษา*, 114:55, 11 ตุลาคม.
- ฤทัยชนก ห่วงจริง. 2551. “สถานภาพความรู้เรื่อง “ศรีวิชัย” ในรอบ 30 ปีที่ผ่านมา”. *วารสารประวัติศาสตร์*, 1-18.
- สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้. 2529. บรรณาธิการโดย สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ 10 เล่ม. สงขลา: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้. 2539. มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2514. *พจนานุกรมภาษาถิ่นใต้ ฉบับชั่วคราว*. สงขลา: วิทยาลัยครูสงขลา.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2534. “ความหวังเหว็ด”. ใน *สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, เหลียวหลัง แลหน้า สถาบันทักษิณคดีศึกษา*. สงขลา: สถาบันทักษิณคดีศึกษา.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2544. *คราบน้ำตาบนทางชีวิตและงานของสุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์*. กรุงเทพฯ : สุขภาพใจ.
- สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์, ดิลก วุฒิพาณิชย์, และประสิทธิ์ ชินการณ. 2544. *จีนทักษิณ: วิถีและพลัง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุภลักษณ์ กาญจนขุนดี, ดอน ปาทาน, และทีมข่าวภาคสนามเครือเนชั่น. 2547. *สันติภาพในเปลวเพลิง*. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- หลวงวิจิตรวาทการ. 2502. *ตำนานพระพุทธสิหิงค์*. พิมพ์แจกในงานกุศลหล่อพระประธาน พระสิงห์หนึ่ง, วัดมหาพฤฒาราม, 12-13 กรกฎาคม.
- อรรถกร บำรุง. 2550. “แสงสะท้อนของเกล็ดปลาพลวง”. ใน *หมู่บ้านแห่งเมืองหลวง*. สงขลา: ศูนย์ทะเลสาบสงขลา.
- อรรถกร บำรุง. 2555. *นอกกองเพลิง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- อาคม เดชทองคำ. 2543. *หัวเขือกว๊าน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อุเชนทร์ เชียงแสน. 2561. *การเมืองภาคประชาชน*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- Anderson, Benedict R. O'G., and Ruchira Mendiones. 1985. In *the Mirror: Literature and Politics in Siam in the American Era*. Bangkok: Duang Kamol.
- Askew, Mark. 2008. *Performing Political Identity: The Democrat Party in Southern Thailand*. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Baker, Chris, and Pasuk Phongpaichit. 2017. *A History of Ayutthaya: Siam in the Early Modern Era*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Cushman, Jennifer W. 1991. *Family and State: The Formation of a Sino-Thai Tin-Mining Dynasty, 1792-1932*. Singapore: Oxford University Press.
- Haberkorn, Tyrell. 2013. “Getting Away with Murder in Thailand: State Violence and Impunity in Phatthalung.” In *State Violence in East Asia*, edited by N. Ganesan and Sung Chull Kim, 185-208. Lexington: University Press of Kentucky.
- Jerryson, Michael. 2010. “Militarizing Buddhism: Violence in Southern Thailand.” In *Buddhist Warfare*, edited by Michael Jerryson and Mark Juergensmeyer, 179-210. Oxford: Oxford University Press.
- Jerryson, Michael. 2011. *Buddhist Fury: Religion and Violence in Southern Thailand*. Oxford: Oxford University Press.

- Jerryson, Michael. 2018. *If You Meet the Buddha on the Road: Buddhism, Politics, and Violence*. Oxford: Oxford University Press.
- Jory, Patrick. 1999. "Political Decentralization and the Resurgence of Regional Identities in Thailand." *Australian Journal of Social Issues* 34 (4 November): 337-352.
- Jory, Patrick. 2008. "Luang Pho Thuat and the Integration of Patani." In *Thai South and Malay North: Ethnic Interactions on a Plural Peninsula*, edited by Michael J. Montesano and Patrick Jory, 292-303. Singapore: NUS Press.
- Kitiarsa, Pattana. ed. 2012. "The Rise and Fall of the Chatukham-Rammathep Amulet." In *Mediums, Monks, and Amulets: Thai Popular Buddhism Today*, 111-123. Seattle: University of Washington Press.
- Liow, Joseph Chinyong. 2009. *Islam, Education and Reform in Southern Thailand: Tradition and Transformation*. Singapore: ISEAS.
- McCargo, Duncan. 2008. *Tearing Apart the Land: Islam and Legitimacy in Southern Thailand*. Ithaca, NY: Cornell University Press.
- McCargo, Duncan. 2009. "Thai Buddhism, Thai Buddhists, and the Southern Conflict." *Journal of Southeast Asian Studies* 40 (1 February): 1-10.
- Milner, Anthony. 1995. *The Invention of Politics in Colonial Malaya: Contesting Nationalism and the Expansion of the Public Sphere*. New York: Cambridge University Press.
- Montesano, Michael J. 2008. "Capital, State, and Society in the History of Chinese-Sponsored Education in Trang." In *Thai South and Malay North: Ethnic Interactions on a Plural Peninsula*, edited by Michael J. Montesano and Patrick Jory, 231-272. Singapore: NUS Press.
- Munro-Hay, Stuart. 2000. *Nakhon Si Thammarat: The Archaeology, History, and Legends of a Southern Thai Town*. Bangkok: White Lotus.
- Noonsuk, Wannasarn. 2013. "Kingdom on the Beach Ridges: A Landscape Archaeology of Tambralinga in Peninsular Siam." *Asian Perspectives* 52 (2): 268-299.
- Reid, Anthony. 2015. *A History of Southeast Asia: Critical Crossroads*. Chichester: Wiley.
- Reynolds, Craig J. 2011. "Rural Male Leadership, Religion and the Environment in Thailand's MidSouth, 1920s-1960s." *Journal of Southeast Asian Studies* 42 (1 February): 39-57.
- Reynolds, Craig J. 2019. *Power, Protection, and Magic in Thailand: The Cosmos of a Southern Policeman*. Canberra: Australian National University Press.

- Roff, William R. 1967. *The Origins of Malay Nationalism*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Thailand Division: Planning Regions and Provinces*. 2019. Accessed June 20, 2019. <https://www.citypopulation.de/php/thailand-prov-admin.php>.
- Unno, Anusaorn. 2019. "We the Southerners Come to Protect the Nation and the King: Southerners' Political Rise and Regional Nationalism in Thailand." In *After the Coup: The National Council for Peace and Order Era and the Future of Thailand*, edited by Michael J. Montesano, Terence Chong, and Mark Heng, 58-89. Singapore: ISEAS.
- Wolters, O. W. 2002. "Tambralinga." In *Classical Civilizations of South East Asia: An Anthology of Articles Published in the Bulletin of the School of Oriental and African Studies*, edited by V. I. Braginskiĭ, 84-104. London: RoutledgeCurzon.
- Wong, Yeetuan. 2008. "Penang's Big Five Families and Southern Siam during the Nineteenth Century." In *Thai South and Malay North: Ethnic Interactions on a Plural Peninsula*, edited by Michael J. Montesano and Patrick Jory, 201-213. Singapore: NUS Press.